

Tamás Tibor

A legnagyobb áldozatot hozták meg Budapestért

Illés György: Meghalni Budapestért

„– Istenem, hát sosem lesz már vége!? – sóhajtott az asszony. – Most mi lesz?

– Mi lesz, mi lesz! Most kezdődik csak igazán a mi harcunk is – mondta Bandi bácsi, és egy kicsit kihúzta magát.

– Ó, te vénember, kivel akarsz te harcolni? Asszonyokkal, vagy az olyan gyerekekkel, mint Dódi?”

Legutóbbi, könnyed történelmi kalandregényei (a *Szeretlek, szörnyeteg!*; és *A szentföldi lovag*) után ismét nehézsúlyú, drámai erejű munkával köszönt be Illés György irodalomtörténész, író.

A SzépKönyvek Kiadónál jelent meg a termékeny szerző *Meghalni Budapestért* című munkája. A mű a huszadik századi magyar történelem legsötétebb időszakára tekint vissza. A legborzasztóbb hetek, 1944 októberétől 1945 februárjáig. Budapest végveszélyben, lakosaira mérhetetlen szenvedést zúdítanak a háborút meghosszabbító, a nácik és szolgáik által a fejük fölött hozott döntések.

Tények és kalandok

Illés György hősei nem áldozatai a Budapesten összecsapó hatalmas történelmi erőknek. Ők olyan emberek, akik alakítják sorsukat. Mindannyian megteszik, ami hatalmukban áll. Az ostromgyűrűben, és később, a front túloldalán is ugyanaz a céljuk: minél gyorsabban megszabadítani a magyar népet, és Budapest lakosságát a háborús szenvedésektől, hogy elkezdhessék az újjáépítést.

A *Meghalni Budapestért* tényeken alapuló kalandregény. Illés György szabadjára engedi sokszor bizonyított jellemábrázoló művészetét, és látható élvezettel dolgoz ki feszült párbeszédeket, drámai helyzeteket. Nem ragaszkodik ahhoz, hogy a történetben minden és mindenki éppen az, és éppen olyan legyen, mint a forrásokban, de a lényeg: a történelmi helyzet mindvégig hiteles.

A Vilmos laktanya hősei

Az igazi főszereplő, bár eleinte a háttérben működik, már az első részben is Gidófalvy Lajos főhadnagy, aki bátor tiszttársaival együtt a Vilmos laktanyában berendezett kiska-főhadiszállásról felbecsülhetetlen segítséget nyújt az újpesti partizánoknak. A nyilasokkal és a németekkel szembeforduló, kitűnően konspiráló hazafias tisztek nélkül egyáltalán nem történhettek volna meg a sikeres újpesti fegyveres akciók.

Gidófalvyék azonban idő előtt lelepleződnek, és ekkor kezdődik a bátor hazafi kálváriája. Illés György regényében a főhadnagy és társai vakmerő akcióba kezdenek. Mindenáron kapcsolatba akarnak lépni a szovjet főtisztekkel, annak érdekében, hogy az elhúzódó ostromtól szenvedő budapestiek számára minél simább legyen az átmenet.

Újabb részletek „az orosz titokról"

A regénynek ez a része abban az értelemben teljes fikció, hogy az ostromgyűrűben 1945 januárjában eltűnt főhadnagy sorsáról valójában semmit sem tudni. Mégis, ezek a fejezetek is nagyon erős lábakon állnak. Illés György *Az orosz titok* című kötet szerzőjeként már bizonyította, milyen kiválóan ismeri a szovjet és orosz világot, milyen árnyalt képet fest a az orosz emberekről. Ezúttal egy sajátos „road-movie" eszközeivel vezeti végig a *Meghalni Budapestért* hőseit a fronton harcoló szovjet elő-őrsöktől a magasabb egységek főhadiszállásain át a hátország felé. Egyre magasabb rangú és beosztású tisztek vizsgálják a fronton átjutott magyarokat, és mi egyre többet tudunk meg a magyarokat ellenségként kezelő hadseregről, a sztálini birodalom viszonyait magukkal hurcoló szovjet intézmények valóságáról.

Rettenetes nyomás alatt

Illés György nem ítélkezik, és semmit sem magyaráz túl új könyvében. Rábízza olvasójára, ránk, hogy a sok részletből állítsuk össze a nagy képet. Mi történt velünk? Ki a felelős? Honnan kellett felállnunk, hogyan kezdtük újra? A mozaikot nekünk kell összerakosgatnunk a cserepekből.

Körülöttünk az egész világ összeomlott, és a legvégére Budapest is pokolra ment. A *Meghalni Budapestért* azonban a reményről szól: a város megmentéséért sokan vittek véghez nagyszerű tetteket. A rettenetes nyomás alatt a polgári és katonai ellenállástól a szocdem és kommunista munkásokig mindenki megértette, hogy a nyilasok és nácik eltakarításáig

minden különbözőségük mellékes. Ezt a kiélezett helyzetet a regény csúcspontjának számító, szikrázó párbeszédek teszik emlékezetessé.

Illés György regénye az új nemzedékek számára is átélhetővé teszi az életüket kockáztató hősök áldozatát.

Illés György: Meghalni Budapestért.
SzépKönyvek Kiadó, 2020.